

KARACA MAĞARASI'NIN GÜMÜŞHANE İLİ TURİZMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Ayşen Gönül EKŞİOĞLU¹

H. İbrahim ZEYBEK²

ÖZ

Bu çalışma Karaca Mağarası' nın Gümüşhane ili turizmi içindeki yeri ve öneminin ortaya konulması amacıyla hazırlanmıştır. Çalışma hazırlanırken ekli literatür dışında, farklı dönemlerde mağarada yapılan arazi incelemeleri, ziyaretçilerle yapılan görüşmeler, Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından derlenen konaklama ve ziyaretçi istatistikleri ile ilgili verilerden faydalanılmıştır. Çalışma ile ilgili haritaların hazırlanmasında ise CBS tekniklerinden yararlanılmıştır. Gümüşhane ilinde doğal ve tarihi çok sayıda çekicilik bulunmaktadır. Bununla birlikte ilde sadece hâlihazırda dört önemli çekicilikle (Karaca Mağarası, Tomara Şelalesi, Limni Gölü ve Torul Kalesi Seyir Terası) ilgili ziyaretçi sayısı kaydı tutulmaktadır. Karaca Mağarası ilk turizme açılan çekicilik olmuştur. Bu nedenle ilin tanıtımına katkı sağlayan en eski doğal turistik çekicilik durumundadır. Yine Karaca Mağarası, 2018 yılına kadar ilde en çok ziyaretçi çeken çekicilik olmuştur. Nitekim, 2004 yılında 48.200 olan ziyaretçi sayısı, 2017 yılında 82.022'ye çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Karaca Mağarası, Turizm, Turistik Çekicilik, Gümüşhane, Ziyaretçi Sayıları

THE PLACE AND IMPORTANCE OF THE KARACA CAVE IN THE GUMUSHANE TOURISM

ABSTRACT

This study is prepared to show the place and the importance of Karaca Cave in Gümüşhane province tourism. Apart from the attached literature, during the preparation of the study, land field investigations made at different periods, interviews made by the visitors, and statistics about the accommodation and visitors compiled by Gümüşhane Provincial Culture and Tourism Directorate were used. GIS techniques were used in preparing the maps related to the study. Gümüşhane province has many natural and historical attractions. However, only a number of visitors are currently registered on the shore with four important attractions (Karaca Cave, Tomara Waterfall, Lake Limni and Torul Castle Cruise Terrace). The Karaca Cave has become the first tourist attraction. For this reason, it is the oldest natural tourist attraction that contributes to the promotion of the province. Again, Karaca Cave, until 2018, attracted the most visitors attracted in Gümüşhane. As a matter of fact, the number of visitors, which was 48,200 in 2004, rose to 82,022 in 2017.

Keywords: Karaca Cave, Tourism, Tourist Attraction, Gümüşhane, Visitor Numbers.

¹ Öğr.Gör., Gümüşhane Üniversitesi Gümüşhane MYO, Mimarlık ve Şehir Planlama Bölümü, Coğrafi Bilgi Sistemleri Programı-Gümüşhane

² Prof. Dr., Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü-Gümüşhane Üniversitesi Rektörlüğü.

GİRİŞ

Günümüzde kitle turizminin olumsuz çevresel etkilerinin oluşması turizmde yeni yaklaşımların ortaya çıkmasına neden olmuştur. Doğal, tarihi ve kültürel çekiciliklerin bulunduğu alanlarla ilgili planlamalarda sürdürülebilir turizm anlayışı hâkim olmaya başlamıştır. 1980'lerden sonra sektörün hızla büyümesi ve kitle turizminin mahsurlarının ortaya çıkması insanları farklı turizm çeşitlerine yöneltmiş, soft, eko, yeşil, doğa ve alternatif turizm gibi kavramlar literatürümüzde yer almaya başlamıştır. Bu kapsamda son yıllarda doğa turizmiyle ilgili en çok rağbet gören yerlerin arasında mağaralar yer almaktadır.

Mağaralar insanların ilk barınaklarından birini oluşturmaktadırlar. Bu nedenle araştırmacıların dikkatini çeken ve üzerinde uzun süre araştırmalar yapılan yerlerden biridir. Ayrıca günümüzde sığınak olarak kullanılma, depolamacılık, yarasa gübresi temini ve speleoterapi gibi çok farklı amaçlarla mağaralardan faydalanılmaktadır. Mağaraların asıl önemi ise günümüzde turizm amaçlı olarak faydalanılmasıdır.

Gerek ülkemizde gerekse de dünya genelinde mağaralar içerisinde en yaygın olan mağara grubunu karstik mağaralar oluşturmaktadır. Karstik mağaralar, karbonatlı kayaların sular tarafından eritilmesiyle oluşan, farklı damlataşı şekillerine sahip, büyük yer altı boşluklarıdır (Zeybek, 2001: 6).

Ülkemizde 1960'lı yılların başında Dr. Temuçin Aygen tarafından başlatılan mağara araştırmaları hızlanarak devam etmiş ve günümüzde bu konuda literatür oldukça kabarmıştır. Ancak ne var ki bütün bu çalışmaların büyük çoğunluğu Türkiye'nin batı yarısındaki mağaralarla ilgili olup bir iki istisna dışında doğudaki özellikle kuzey doğudaki mağaralar bu ilgiden mahsur kalmıştır. Kuzeyde keşfedilmemiş bir sürü mağara araştırmacıların ziyaretlerini beklemektedir (Uzun, 1991: 3).

Gümüşhane ilinde en çok ziyaret edilen çekicilikler çalışmaya konu olan Karaca Mağarası'nın yanı sıra Tomara Şelalesi, Limni Gölü ve 2018 yılında hizmete açılan Torul Kalesi Seyir Terasıdır. Bunlar içerisinde ziyarete açılma önceliği ve turist sayısı bakımından en önemli olanı Karaca Mağarası'dır. Bu çalışma, Gümüşhane yöresinin en önemli doğal çekicilikleri arasında yer alan Karaca Mağarası'nın il turizmi içindeki yeri ve öneminin belirlenmesi amacıyla hazırlanmıştır.

MATERYAL ve YÖNTEM

Çalışma hazırlanırken ekli literatür dışında, farklı dönemlerde mağarada yapılan arazi incelemeleri, ziyaretçilerle yapılan görüşmeler, Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü tarafından derlenen konaklama ve ziyaretçi istatistikleri ile ilgili verilerden faydalanılmıştır. Çalışma ile ilgili haritaların hazırlanmasında ise CBS tekniklerinden yararlanılmıştır.

GÜMÜŞHANE İLİNDE TURİZM

Yörelerin turizm potansiyelini asıl olarak doğal ve tarihi-kültürel çekicilikler belirler. Bunun yanında ulaşım, konaklama, tanıtım ve ziyaretçilere sunulan hizmet kalitesi ile çeşitliliği gibi faktörler potansiyeli hem destekleyen, hem de değerlendirilmesi üzerinde etkili olan belirleyici faktörlerdir.

Gümüşhane, doğal ve tarihi-kültürel çekicilikler bakımından oldukça zengin yörelerimiz arasında yer almaktadır (Tablo 1). Nitekim Gümüşhane başta çalışmaya konu olan Karaca Mağarası olmak üzere mağaraları, nitelikli ormanları, çağlayanları, gölleri, çok sayıda farklı koruma statüsüne sahip alanları, yaylaları, tarihi yerleşme yerleri, kaleleri, camileri, konakları ve köprüleri ile büyük bir turizm potansiyeline sahiptir.

Gümüşhane iline başta kara yolu olmak üzere, farklı ulaşım sistemleri ile kolaylıkla ulaşılmaktadır. Hava ulaşımı bakımından çevresindeki illerde (Trabzon ve Erzincan başta olmak üzere) yer alan hava limanlarına indikten sonra kara yolu ile kısa sürede Gümüşhane'ye ulaşmak mümkündür. İl içerisinde son yıllarda turistik çekiciliklere de rahat ve kısa sürede ulaşmayı sağlayan beton ve asfalt kaplama yol inşası gerçekleşmiştir. Nitekim 2016'dan sonra il genelinde 70 km yol beton, 80 km beton-parke yol yapılmış, 1.300 km yol asfaltlanmıştır.

Tablo 1. Gümüşhane İlinin Başlıca Turistik Çekicilikleri ve Bazı Özellikleri

Turistik Çekicilik Grubu	Turistik Çekicilik	Yeri	Şehir merkezine uzaklık (km)	Statü
Mağaralar	Karaca	Karaca Mahallesi-Cebeli Köyü-Torul	19	
	Akçakale	Akçakale Mahallesi-Merkez	10	
	Arılı	Arılı Köyü-Torul	53	
	İkisu	İkisu Köyü-Merkez	33	
	Ardıçlı	Dörene Köyü-Merkez		
	Üçbacalı	Karamustafa Köyü-Merkez	43	
	Altıntaş	Altıntaş Köyü-Köse		
Nitelikli Orman	Örümcek Ormanı	Kürtün	60	
Şelaleler	Tomara Şelalesi	Seydibaba Köyü-Şiran	112	Tabiat Parkı
	Çağlayandibi Şelalesi	Kürtün	64	Tabiat Parkı
Göller	Limni Gölü	Zigana Köyü-Torul	44	Tabiat Parkı
	Artabel Gölleri	Torul		Tabiat Parkı
	Çakırgöl		35	Turizm Merkezi

Diğer Korunan Alanlar	Köse Tabiat Parkı	Köse		Tabiat Parkı
	Karşıyaka Tabiat Parkı	Merkez	2	Tabiat Parkı
	Zigana Kayak Merkezi	Torul	45	Turizm Merkezi
Yaylalar	Kadırga	Süme Köyü-Kürtün	65	
	Kazıkbeli	Söğüteli Köyü-Kürtün	100	
	Erikbeli	Özkürtün-Kürtün		Turizm Merkezi
	Güvende	Kürtün	86	
	Taşköprü Yaylası	Dumanlı Köyü-Merkez	49	
Tarihi Yerleşme Yerleri	Satala Antik Kenti	Sadak Köyü-Kelkit	98	Arkeolojik Sit Alanı
	Krom Şehri	Yağlıdere Köyü-Merkez	36	Arkeolojik Sit Alanı
	Santa	Dumanlı Köyü-Merkez	73	Arkeolojik ve Doğal Sit Alanı
	Süleymaniye	Merkez	4	Kentsel ve Doğal Sit Alanı, Turizm Merkezi
Kaleler	Canca	Merkez	9	
	Kov (Esenyurt)	Esenyurt (Kov) Köyü-Merkez	21	Arkeolojik Sit Alanı
	Keçikale	Kale Köyü-Merkez	20	
	Kalecik Kalesi	Kalecik Köyü-Torul		
	Torul Kalesi	Torul	22	
	Süme Kalesi	Kale Mahallesi-Özkürtün-Kürtün	61	
	Kürtün Kalesi	Yukarıluköy Mahallesi-Kürtün	67	
Camiler	Süleymaniye Ulu Camii	Süleymaniye Mahallesi-Merkez	4	
	Küçük Camii	Süleymaniye Mahallesi-Merkez	4	
	Evren Köyü Camii	Evren Köyü-Şiran		
	Büyük Çit Köyü Camii	Büyük Çit Köyü-Torul	36	
	Sadak Köyü Camii	Sadak Köyü-Kelkit	100	
	Çambaşı Köyü Camii	Çambaşı Köyü-Kelkit	75	

Gümüşhane ilinde konaklama alanında son yıllarda önemli gelişmeler yaşanmakla birlikte hala ciddi eksiklikler mevcuttur. 2017 yılında hizmete giren Ramada Gümüşhane Hotel, bu konuda önemli bir eksikliği gidermiştir. Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü verilerine göre farklı nitelikte ilde toplam 33 konaklama tesisi bulunmaktadır. Bu tesisler 1095 oda ve 1555 yatak kapasitesine sahiptir. İlde 5 adet seyahat acentesi bulunmaktadır.

İl turizmi ile ilgili en önemli eksikliklerden biri de tanıtımdır. Ülke içinde ve yurtdışında Gümüşhane'nin turistik çekicilikleri ile ilgili tanıtım eksikliği, ilin tur güzergâhları içinde yer almamasının en önemli sebepleri arasında bulunmaktadır.

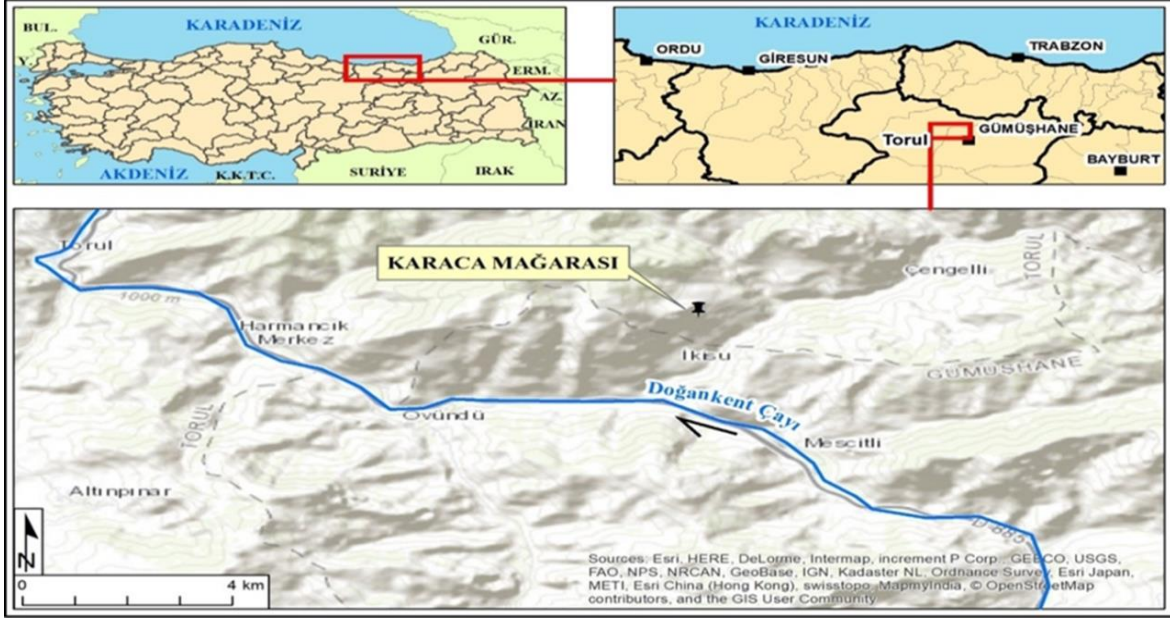
Yurt içinden veya dışından gelen ziyaretçilere kaliteli hizmet sunacak turizm sektöründe çalışan nitelikli eleman sayısında da henüz önemli eksiklikler bulunmaktadır.

KARACA MAĞARASI

Karaca Mağarası, Doğu Karadeniz Bölümü'nde, Gümüşhane ilinin Torul ilçesine bağlı Cebeli Köyü sınırları içerisinde yer almaktadır (Şekil 1). Mağaraya ulaşım oldukça rahattır ve Gümüşhane şehir merkezine olan uzaklığı 19 km'dir.

Üst Kretase yaşlı kalkerler içerisinde gelişmiş olan Karaca Mağarası, diğer karstik mağaralar gibi farklı aşamalardan geçerek bugünkü haline ulaşmıştır. Mağara bu durumuna iki farklı

aşama geçirerek gelmiştir. Bunlardan ilki bölgede taban seviyesinin mağara hizasında olduğu dönemdir. Bu dönemde, yüzeyden sızan sular CO₂ ç zenginleşerek yeraltı suyuna katılmış, taban seviyesi hizasında yeraltındaki güzergâhı boyunca ilerlerken zeminde çözümler (Subrasion) olmuş ve böylece mağaranın esas şekli ortaya çıkmıştır. İkinci aşamada, bölgedeki taban seviyesinin alçalmasına bağlı olarak, mağara havalandırma zonunda (Vados zon) kalmıştır. Bu dönemde mağaranın büyümesi sona ermiş, buna karşılık damlataşı oluşumu hızlanmıştır. Damlataşı oluşumu günümüzde de devam etmektedir (Uzun, 1991).

Şekil.1 Lokasyon haritası

Karaca Mağarası, yatay yönde gelişme göstermiş ve yaklaşık elipse benzeyen dört ayrı salonun birbirine birleşmesinden meydana gelmiştir. Bu salonlardan ikisi, çatlak sistemlerinden sızan suların oluşturduğu duvar damlataşları ile ikiye bölünmüş ve böylece salon sayısı altıya çıkmıştır (Uzun, 1991:3).

Karaca Mağarası damlataşı oluşumları bakımından çok zengindir. Nitekim mağara içerisinde çeşitli renk ve görünümde çok sayıda sarkıt, dikit, sütun, bayrak şekli, mağara çiçeği, mağara incisi, traverten havuzu gibi damlataşı şekli yayılım göstermektedir (Şekil 2,3,4).

Şekil 2. Karaca mağarasında farklı boyut, renk ve özellikle çok sayıda damlataşı gelişmiştir.

Şekil 3. Karaca Mağara'sına yer alan ve en çok ilgi çeken damlataşlarından biri olan "gelin duvağı".

Şekil 4. Karaca Mağarası'nda çok sayıda traverten havuzu da yer almaktadır.

KARACA MAĞARASI'NIN GÜMÜŞHANE İLİ TURİZMİ İÇİNDEKİ YERİ VE ÖNEMİ

Gümüşhane ilinde doğal ve tarihi çok sayıda çekicilik bulunmaktadır. Karaca Mağarası turizme kazandırılan ilk ve en önemli çekicilikler içerisinde yer almaktadır. Karaca Mağarası, hâlihazırda yurt içi ve dışında ilin en çok tanınan çekiciliği özelliğine de sahiptir. Yine, Gümüşhane ilinde çok sayıda mağara yer almasına rağmen bunlar içerisinde ilk turizme açılan Karaca Mağarası olmuştur.

Gümüşhane, yüksek turizm potansiyeline rağmen, hâlihazırda sadece dört çekicilikle (Karaca Mağarası, Tomara Şelalesi, Limni Gölü ve Torul Kalesi Seyir Terası) ilgili ziyaretçi kaydı tutulmaktadır (Tablo 2). Bunlar içerisinde Karaca Mağarası ilk turizme açılan çekicilik olmuştur. Bu nedenle ilin tanıtımına katkı sağlayan en eski doğal turistik çekicilik durumundadır. Yine Karaca Mağarası, 2018 yılına kadar ilde en çok ziyaretçi çeken çekicilik olmuştur. Nitekim, 2004 yılında 48.200 olan ziyaretçi sayısı, 2017 yılında 82.022'ye çıkmıştır (Şekil 5). 2004-2017 yılları arasında mağarayı görmeye gelen ziyaretçi sayısı ise toplam 1.252.880 olmuştur. Oysa, Doğanay'a (2001; 74) göre Slovenya'daki Postojna Mağarası'nı sadece 1986 yılında ziyaret edenlerin sayısı 1.700.000'nden fazladır. Yine Avusturya'daki Eisriesenwelt Buz Mağarası'nı her yıl 200.000'den fazla turist ziyaret etmektedir. Her yıl

407.000 kişinin ziyaret ettiği ABD’de New Mexico’daki Carlsbad Mağarası’na gelen turist sayısı 2011 yılında 41 milyona ulaşmıştır. Avustralya’daki Jenolan Mağarası’nı her yıl 250.000 turist görmeye gelmektedir.

Tablo 2. Gümüşhane ilinde başlıca turistik çekiciliklere ait ziyaretçi sayıları

	Karaca Mağarası	Limni Gölü	Tomara Çağlayanı	Torul Kalesi Seyir Terası
2004	48.200			
2005	41.225			
2006	47.435			
2007	51.446			
2008	44.429			
2009	41.670			
2010	38.173			
2011	47.730			
2012	51.800			
2013	56.326			
2014	61.920			
2015	60.128	25.938	25.275	
2016	80.376	21.385	20.765	
2017	82.022	55.178	44.177	
2018				79.427 (Haziran sonu)

Karaca Mağarası, Gümüşhane’de yerli olduğu kadar yabancı turistlerce de ilgi görmektedir (Tablo 3). Nitekim 2015 yılında mağarayı ziyaret eden toplam 70.138 turistin 13.270’i (% 18,9) yabancı iken, 2017 yılındaki 82.022 ziyaretçinin 16.274’ü (% 19,8’i) yabancıdır. Bu verilerden, Karaca Mağarası’nı ziyaret edenlerin toplamında olduğu gibi, yabancı turist sayısında da artış dikkati çekmektedir.

Tablo 3. Karaca Mağarası’nı ziyaret eden turist sayıları.

Yıl	Yerli		Yabancı		Toplam
	Sayı	%	Sayı	%	
2015	56.868	81,1	13.270	18,9	70.138
2016	66.627	82,9	13.749	17,1	80.376
2017	65.748	80,2	16.274	19,8	82.022

Şekil 5. Karaca Mağarası, açılışından bu yana Gümüşhane'ye gelen turistlerin en çok rağbet ettikleri çekiciliklerden biri olmuştur.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Gerek tanınırlığı, gerekse de uzun yıllık ziyaretçi sayıları dikkate alındığında Karaca Mağarası Gümüşhane turizminin dinamosu özelliği taşımaktadır. Mağaranın doğal yapısına zarar vermeyen, kontrollü bir turizm gelişimi mağaranın sürdürülebilirliği açısından oldukça önemlidir. Bunun için:

- Mağaranın tanıtımı ile ilgili eksiklikler giderilmelidir.
- Artan ziyaretçi sayısı, mağara havasını değiştirebileceğinden, öncelikle taşıma kapasitesi belirlenmeli ve mağara bu bakımdan düzenli olarak denetim altında tutulmalıdır.
- Mağaraya ulaşımın sağlandığı asfalt yola daha fazla yer-yön tabelası konulmalıdır.

Turizme açılan diğer mağaralarda, mağara salonlarına isim verilmiştir. Fakat Karaca Mağarası'nın salonlarında isim yoktur. Mağaranın salonlarına mağaranın dikkat çekici özellikleriyle ilgili veya mağarayı araştıranların isimler verilebilir. Örneğin nadir görülen gelin tacı damlataşının olduğu salona taçlı salon, şekillerin en yoğun olduğu salona mağara ile ilgili ilk bilimsel çalışmayı yapan ve yayımlayan Prof. Dr. Ali UZUN'un ismi verilmelidir.

Mağara, daha fazla kişiye ve doğru bir şekilde tanıtılması için mutlaka rehber eşliğinde ziyaret edilmelidir. Bu konuda mağaralar konusunda ciddi bir eğitimden geçirildikten sonra, Gümüşhane Üniversitesi Turizm Fakültesi öğrencilerinden faydalanılabilir.

KAYNAKÇA

- Çalık,İ., Kaya,F., Akdu,U., Sezerel,H., Aras,G. ve Köstepen,A. (2013),”Gümüşhane İli Turizm Potansiyeli” , Gümüşhane Üniversitesi Yayınları, Gümüşhane.
- DOĞAKA, (2015), 2015 Yılı Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Küçük Ölçekli Altyapı Mali Destek Programı (TZKAMU), Hatay.
- Doğanay, H., (2001), Türkiye Turizm Coğrafyası. Çizgi Kitabevi Yayınları (3. Baskı), Konya.
- Gümüşhane İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, (2018), Gümüşhane İli Konaklama ve Ziyareççi İstatistikleri, Gümüşhane.
- Koçan, N., (2012), Karaca Mağarası'nın (Gümüşhane) Alternatif Turizm Kapsamında Değerlendirilmesi. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Dergisi 3 (1): 37-44, Burdur.
- Uzun, A., (1991), "Karaca Mağarası", Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, Coğrafya Bilim ve Uygulama Kolu, Coğrafya Araştırmaları Derg. Sayı: 3, Ankara.
- Uzun, A,- Zeybek, H. İ., (1996), "Akçakale Mağarası (Gümüşhane)", Türk Coğrafya Dergisi, Sayı 31, İstanbul.
- Yiğitbaşıoğlu, H.-Bekaroğlu, E., (2009), “Karaca Mağarası’nda Doğal Ortam Koşulları ve Sürdürülebilir Turizm”, Ankara Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri, Ankara.
- Yiğitbaşıoğlu H. – Bekaroğlu E., (2010), “Karaca Mağarası’ndaki (Gümüşhane) Bir Yıllık Sıcaklık Ölçüm Sonuçlarının Değerlendirilmesi” *Ankara Üniversitesi Çevre Bilimleri Dergisi*, C:2, S:1, s.1-13, Ankara.
- Zeybek H. İ., (2001) “Bahçebaşı Mağarası (Turhal, Tokat)”, *Doğu Coğrafya Dergisi*: 6, s.237-253, Erzurum.
- <http://turizm.gumushane.edu.tr/tr/sayfa>
- <http://yigm.kulturturizm.gov.tr/TR,10000/illere-gore-magaralarimiz.html>
- <http://www.forumgercek.com/magaralar/108023-karaca-magarasi-torul-gumushane.html>
- <https://wanderwisdom.com/misc/10-Most-Amazing-Caves-in-the-World>
- <https://matadornetwork.com/trips/23-of-the-the-worlds-most-insane-caves-that-you-can-explore-2/>